

ANNA WOLC
Poznań

ŚWIADOMOŚĆ EKUMENICZNA DUCHOWNYCH RZYMSKOKATOLICKICH MIASTA POZNANIA

Ruch ekumeniczny zrodził się poza Kościołem rzymskokatolickim jako odpowiedź na pojawiające się zagrożenia integralności wspólnot protestanckich wobec postępującego ich rozdrobnienia i problemów związanych z niewiarygodnością podzielonego chrześcijaństwa w działalności misyjnej¹. Początkowo Kościół rzymskokatolicki przyjmował wobec ruchu ekumenicznego postawę rezerwy i wyczekiwania, a nawet wrogości². Jedyłą aprobowaną przez niego drogą przywrócenia jedności chrześcijan był tzw. „powrót do Rzymu”³. Dopiero od czasu Soboru Watykańskiego II Kościół rzymskokatolicki zdecydowanie wkroczył na drogę działań ekumenicznych. Udało się odtąd uzgodnić wiele kwestii doktrynalnych oraz wskazać drogi i kierunki możliwej współpracy.

Jedną z kluczowych kwestii stała się formacja ekumeniczna duchownych. Zgodnie z *Dyrektorium ekumenicznym* oraz dokumentem Papieskiej Rady ds. Jedności Chrześcijan *Ekumeniczny wymiar formacji osób zaangażowanych w pracę duszpasterską* wymiar ekumeniczny powinien być podkreślany w wykładzie wszystkich nauk teologicznych, szczególnie przez uwzględnienie hermeneutyki, hierarchii prawd i owoców dialogu oraz metodologii opartej na podkreśleniu elementów wspólnych chrześcijanom, a także szczegółowym zbadaniu kwestii,

¹ Por. J. RATZINGER, *Wielość religii i jedno Przymierze*, „W drodze” (2004), 91-92.

² Pius XI w encyklice *Mortalium animos* (1928) napisał: „W tych warunkach oczywiście ani Stolica Apostolska nie może uczestniczyć w ich zjazdach, ani też wolno wiernym zabierać głosu lub wspomagać podobne poczynania.” Historię zaangażowania Kościoła rzymskokatolickiego w działalność ekumeniczną zawarto w pracy L. GÓRKA, *Ekumenizm w Kościele rzymskokatolickim*, w: *Ku chrześcijaństwu jutra*, red. W. HRYNIEWICZ, J.S. GAJEK, S.J. KOZA, Lublin 1997.

³ Pius XI, *Mortalium animos*: „Pracy nad jednością chrześcijan nie wolno popierać inaczej, jak tylko działaniem w tym duchu, by odszczepieńcy powrócili na łono jedynego, prawdziwego Kościoła Chrystusowego, od którego kiedyś, niestety, odpadli”

w których nadal istnieją rzeczywiste różnice. Dokument podkreśla, że *Dyrektorium ekumeniczne* wzywało do uwzględnienia w programie studiów obowiązkowego kursu dotyczącego ekumenizmu oraz podaje zagadnienia, które w takim kursie powinny zostać podjęte⁴.

Szczególną rolę w zakresie edukacji ekumenicznej spełniają Instytuty, Katedry i Zakłady Teologii Ekumenicznej, funkcjonujące przy Wydziałach Teologicznych. Formację ekumeniczną realizują one zarówno przez regularne kursy dla studentów teologii, organizowanie sympozjów, jak i działalność wydawniczą. Pierwszym tego typu przedsięwzięciem w Polsce był powstały w 1983 Instytut Ekumeniczny Katolickiego Uniwersytetu Lubelskiego. Dziesięć lat później dołączył do niego Międzywydziałowy Instytut Ekumenii i Dialogu na Papieskiej Akademii Teologicznej w Krakowie, a od roku 2000, dzięki staraniom abpa Alfonsa Nossola, także Instytut Ekumenizmu i Badań nad Integracją Uniwersytetu Opolskiego.

Nad ruchem ekumenicznym w archidiecezji poznańskiej czuwa ks. abp Stanisław Gądecki, wspomagany przez Komisję Ekumeniczną Referatu Dialogu pod przewodnictwem ks. dr Tomasza Siudy. Przedstawiciele Komisji Ekumenicznej wchodzi w skład powstałej w 2002 roku Poznańskiej Grupy Ekumenicznej, zrzeszającej Kościoły chrześcijańskie Poznania: Kościół Rzymskokatolicki, Polski Autokefaliczny Kościół Prawosławny, Kościół Ewangelicko-Methodystyczny, Kościół Ewangelicko-Augsburski, Kościół Polskokatolicki i Kościół Zielonoświątkowy. Poznańska Grupa Ekumeniczna jest organizatorem *Ekumenicznego Święta Biblii*, stanowiącego ważne wydarzenie modlitewne i kulturalne dla miasta. Daje ono wyraz temu, że jedność chrześcijańska jest budowana w oparciu o Pismo Święte i świadectwo życia nim. Kościół poznański włącza się też aktywnie w Tydzień Powszechnej Modlitwy o Jedność Chrześcijan, organizując nabożeństwa w kościołach różnych wyznań chrześcijańskich. Są to głównie nabożeństwa Słowa oraz liturgia eucharystyczna.

Ks. abp Alfons Nossol scharakteryzował ekumenię w polskim Kościele rzymskokatolickim w następujący sposób: „Pomimo widocznych i niewątpliwych osiągnięć, ekumenia pozostaje raczej zjawiskiem elitarnym i niestety wciąż jeszcze istnieje wyraźna dysproporcja pomiędzy osiągnięciami dialogu doktrynalnego a ekumeniczną świadomością ogółu wierzących”⁵. Tę konstatację potwierdza jeden z wybitnych ekumenistów polskich, ks. Alfons Skowronek, stwierdzając: „Zwierzchnictwa naszych lokalnych Kościołów nieomal jeszcze nie podjęły wysiłku zaznajomienia się z osiągnięciami ekumenicznych dialogów, ich naświe-

⁴ PAPIESKA RADA DS. JEDNOŚCI CHRZEŚCIJAN, *Ekumeniczny wymiar formacji osób zaangażowanych w pracę duszpasterską*, 1995.

⁵ A. NOSSOL, *Ekumenia w Kościele rzymskokatolickim w Polsce. Życie ekumenią w Kościołach lokalnych*, Opole 2003, 12.

tlenia, a jeszcze mniej przyswojenia sobie⁶. Stąd też uzasadniona wydawała się próba oceny świadomości ekumenicznej duchownych rzymskokatolickich miasta Poznania, podjęta w niniejszej pracy.

1. Materiał badawczy

Praca zrealizowana została na podstawie badań empirycznych przy użyciu technik kwestionariuszowych. Ankieta złożona była z 14 pytań właściwych, w tym 4 pytania otwarte oraz 5 pytań metryczki. Podobnie skonstruowaną ankietę skierowano do nierzymskokatolickich duchownych miasta Poznania w celu skonfrontowania uzyskanych wyników z ich opinią.

Ankieta została rozprowadzona wśród kapłanów i diakonów miasta Poznania, uczestniczących w obowiązkowych dniach skupienia, przy pomocy prowadzących: neoprezbiterzy 12.02.2005 i diakoni 14.02.2005 – ks. mgr Marian Sikora; młodszy wikariusz 26.02.2005 – ks. Tomasz Sobolewski; starsi wikariusze 26.02.2005 – ks. prob. Eugeniusz Guździół; proboszczowie 19.04.2005 – ks. kan. Roman Kubiki; proboszczowie 23.02.2005 – ks. kan. Jan Twardy; pracownicy kurii oraz instytucji centralnych 08.06.2005 – ks. dr Jerzy Strasz; księża seniorzy – ks. Daniel Litkowski. Ankieta trafiła także do kapłanów i diakonów następujących zgromadzeń zakonnych za pozwoleniem przełożonych: Zakon Kaznodziejski – Ojcowie Dominikanie, Zakon Braci Bosych NMP z Góry Karmel – Karmelici Bosi, Stowarzyszenie Apostolstwa Katolickiego – Pallotyni, Zakon Braci Mniejszych – Franciszkanie, Zakon Braci Mniejszych Konwentualnych, Towarzystwo Świętego Franciszka Salezego – Księża Salezianie, Towarzystwo Chrystusowe dla Polonii Zagranicznej – Księża Chrystusowcy. Łącznie odpowiedzi udzieliło 136 osób. Średnia wieku respondentów wyniosła 38 lat.

Na ankietę odpowiedziało 83 kapłanów diecezjalnych, 35 kapłanów zakonnych, 7 diakonów z seminarium diecezjalnego oraz 10 diakonów ze zgromadzeń zakonnych. Spośród biorących udział w ankiecie kapłanów 15 pełniło funkcje proboszczów, 54 wikariusza, 7 pracownika Wydziału Teologicznego, 4 kapelana, 21 z inną funkcją duszpasterską, 4 było emerytami. 31 osób nie udzieliło odpowiedzi na pytanie o pełnioną funkcję. Większość badanych stanowiły osoby posiadające tytuł magistra (53%), co nie dziwi, biorąc pod uwagę niską średnią wieku badanych, 13% badanych była w trakcie odbywania studiów, 15% stanowili doktorzy, 11% osoby posiadające licencjat oraz 1% profesorzy. Spośród osób kontynuujących studia po uzyskaniu tytułu magistra ponad 40% stanowili ka-

⁶ A. SKOWRONEK, *Z ekumenią w XXI wiek*, „Życie Duchowe” 10 (1997), 26. Podobne zarzuty istnienia niedostatków w praktycznej realizacji ekumenii przedstawił A. CIUĆKA, *Obojętność na sprawę jedności*, „Magazyn Teologiczny Semper Reformanda” (2003), w: <http://www.magazyn.ekumenizm.pl/content/article/20030120173557353.htm>.

plani zgromadzeń zakonnych. Ze względu na niską liczebność grupy profesorów nie byli oni uwzględniani w analizie statystycznej wyników.

2. Metody

Uzyskane w kwestionariuszach ankietowych odpowiedzi zestawiono w postaci bazy danych w arkuszu kalkulacyjnym Excel. Dalszą analizę danych podjęto przy pomocy pakietu statystycznego SAS⁷. Jako kryteria podziału na podgrupy przyjęto: wiek, pełnioną funkcję oraz wykształcenie. Do oceny zależności między częstością uzyskiwanych odpowiedzi a poszczególnymi kryteriami wykorzystano tablice kontyngencji (statystyka χ^2). Oceny istotności różnic między wskaźnikami struktury (procentami) dokonano w oparciu o test dla dwóch wskaźników struktury⁸.

3. Wyniki i dyskusja

Pytanie pierwsze, mające charakter pytania otwartego, polegało na zdefiniowaniu pojęcia „ekumenizm” 8 osób nie udzieliło odpowiedzi na to pytanie. Uzyskane odpowiedzi zakwalifikowano do trzech grup: ujęcie dialogiczne, ujęcie dynamiczne, ujęcie etymologiczne, przy czym jedna wypowiedź mogła odpowiadać więcej niż jednej kategorii. Dla badanych podstawowym rozumieniem pojęcia „ekumenizm” jest dążenie do jedności (95% osób, które odpowiedziały na to pytanie), z czego 79% respondentów podkreśliło, iż dotyczy to pojęcie chrześcijan, 13% osób nie sprecyzowało, kogo owo dążenie dotyczy, natomiast 6% osób utożsamia ekumenizm z dialogiem międzyreligijnym.

Ujęcie dialogiczne: Spośród ankietowanych 30% osób definiowało ekumenizm poprzez dialog, w tym 23% jako szukanie tego, co łączy, 20% jako dochodzenie do prawdy, rzadziej pojawiały się też dookreślenia, iż jest to dialog w miłości, w Duchu Świętym, połączony z modlitwą, że ma na celu wzajemne poznanie.

Ujęcie dynamiczne: Kolejne 46% określiło ekumenizm poprzez jego dynamikę jako ruch, dążenia, działania.

Ujęcie etymologiczne: Natomiast 5% w definicji odwołało się do etymologii pojęcia *oikumene* – cała zamieszkała ziemia.

Ponadto warto wspomnieć, że 10% odwoływało się do woli i modlitwy arcykapłańskiej Jezusa „aby byli jedno” (J 17,21).

⁷ SAS Institute Inc. 2002-2003. The SAS System for Linux version 9.1. Cary, NC 27513-2414 USA.

⁸ Statystyki obliczono według formuł podanych przez L.R. OTT, M. LONGNECKER, *An introduction to statistical methods and data analysis*, Duxbury. Pacific Grove 2001, 482-496.

Obecnie pojęcie „ekumenia” kryje w sobie dwie treści: powszechność – odniesienie uniwersalno-misyjne oraz to, co dotyczy jedności Kościoła⁹. Przy czym Kościół rzymskokatolicki kładzie nacisk na to drugie znaczenie, określając ekumenizm jako „działalność oraz przedsięwzięcia zmierzające do jedności chrześcijan, zależnie od różnych potrzeb Kościoła i warunków chwili”¹⁰.

Należy podkreślić, że z tą interpretacją zgadzają się duchowni nierzymskokatolickcy biorący udział w ankiecie. Według nich ekumenizm to „dążenie do jedności w myśl modlitwy arcykapłańskiej Chrystusa”, „to, co możemy zrobić jako chrześcijanie, wspólnie róbmy. Wspólne uwielbienie Trójjedyne Boga. Dziś jest to już często «jedność w różnorodności»” Jest to szczególnie istotne, gdyż niejednoznaczne używanie pojęć często prowadzi do niepotrzebnych nieporozumień i zahamowania postępów dialogu.

94% duchownych udzieliło odpowiedzi zgodnej z oficjalną nauką Kościoła rzymskokatolickiego, iż Kościół rzymskokatolicki jest prawdziwym Kościołem Jezusa Chrystusa, ale w innych też obecna jest prawda i działa Duch Święty¹¹. Cztery osoby utożsamiają Kościół Chrystusowy z Kościołem rzymskokatolickim i nie uznają istnienia dóbr duchowych w innych Wspólnotach. Trzy spośród tych osób pełnią funkcję proboszcza, natomiast jedna jako osoba zakonna pełni inną funkcję duszpasterską. Dwóch wikariuszy wybrało odpowiedź wskazującą na brak różnicy między przynależnością konfesyjną. Nie jest to bynajmniej postawa ekumeniczna, gdyż brak wierności wobec własnego wyznania może prowadzić do indyferentyzmu i rozmywania tożsamości wyznaniowej, przed czym ostrzegano *Dyrektorium ekumeniczne* (pkt 6)¹². Prawdziwa postawa akceptacji obcych głosów w naszym duchowym świecie nie oznacza ani niewierności własnemu religijnemu przywiązaniu, ani też relatywizującej wszystko zgody na wymagania każdej religii, oznacza natomiast zgodę na ludzi, a następnie na nas samych, jakimi możemy się stać, przyjmując ich obecność¹³. Dlatego też jedną z podstaw dialogu ekumenicznego jest wierność własnemu Kościołowi.

Zgodnie z deklaracją *Sakrament chrztu znakiem jedności* podpisanej w 2000 roku przez Kościoły i Wspólnoty należące do Polskiej Rady Ekumenicznej (oprócz Kościoła Chrześcijan Baptystów) oraz Kościół rzymskokatolicki potwierdzone zostało wzajemne uznanie ważności sakramentu chrztu udzielanego w tych Wspól-

⁹ Por. A. SKOWRONEK, *Próba określenia ekumenizmu*, w: *Ku chrześcijaństwu jutra*, 29.

¹⁰ DE 4.

¹¹ Jest to opinia powszechna w dokumentach Soborowych (*Dekret o ekumenizmie*, 3) i posoborowych (*Ut unum sint*, 10; *Dyrektorium ekumeniczne*, 16-17) oraz w wypowiedziach Jana Pawła II.

¹² W naszych czasach pojawia się tu i ówdzie dążenie do pomieszczenia doktrynalnego. Jest również rzeczą ważną unikanie w dziedzinie ekumenizmu, podobnie jak i w innych dziedzinach, nadużyć, które mogłyby spowodować indyferentyzm doktrynalny lub przyczynić się do niego.

¹³ Por. T. WĘCŁAWSKI, *Królowanie Boga. Trzy objaśnienia wyznania wiary Kościoła*, Poznań 2004, 148.

notach z podkreśleniem, iż jest to chrzest z wody i Ducha Świętego udzielany w imię Trójcy Świętej¹⁴. W ten sposób chrzest może stawać się wyrazem realnie istniejącej, choć niedoskonałej jeszcze, jedności. 95% ankietowanych uznaje możliwość udzielenia tego sakramentu, będącego znakiem włączenia w Kościół Chrystusowy, także poza Kościołem rzymskokatolickim. Dla 90% badanych warunkiem wystarczającym jest zachowanie formy i materii sakramentu, natomiast 5% osób zawężyło tę możliwość tylko do Kościoła prawosławnego.

O niewielkim stopniu zaangażowania ekumenicznego duchownych świadczy niestety niska znajomość dokumentów Kościoła odnoszących się do tej kwestii. Spośród 136 respondentów, 20 osób nie wymieniło żadnego dokumentu, natomiast kolejnych 27 ograniczyło się do jednego tylko tytułu. Największa liczba respondentów (31%) wymieniła dwa dokumenty, natomiast 4 lub więcej było w stanie podać jedynie 10%. Wykształcenie wpływało istotnie na średnią liczbę wymienianych dokumentów, która wynosiła odpowiednio: profesor 2.5, doktor 2.38, licencjat 1.4, magister 1.8, student 2.41. Za pozytywne zjawisko należy uznać relatywnie wyższą liczbę dokumentów wymienianych przez studentów. Podobnie wykazano istotny związek między liczbą wymienianych dokumentów a pełnioną funkcją. Średnio najmniej dokumentów wymienili proboszczowie (1.2) oraz kapelani (1.5), natomiast najwięcej emeryci (2.75) oraz pracownicy Wydziału Teologicznego (2.42). Nie stwierdzono natomiast różnicy między duchownymi diecezjalnymi a zakonnymi.

Najczęściej (powyżej 50% ankietowanych) wymienianymi dokumentami są Dekret o Ekumenizmie *Unitatis redintegratio* Soboru Watykańskiego II oraz encyklika Jana Pawła II *Ut unum sint*. Znajomość pozostałych dokumentów w badanej grupie nie przekracza 20%.

Zaangażowanie Kościoła rzymskokatolickiego w dialog międzywyznaniowy po Soborze Watykańskim II większość badanych uważa za właściwe. Grupa dwudziestu dwóch osób pragnęłaby większego zaangażowania ze strony Kościoła. Stanowiły ją w większości osoby pełniące funkcję wikariusza oraz diakoni Wyższego Seminarium Duchownego. Liczba osób należących do tej grupy była istotnie wyższa wśród kapłanów zakonnych niż wśród diecezjalnych. Jedna osoba uważa to zaangażowanie za nadmierne. Duchowni nierzymskokatolicycy wstrzymali się z wyrażeniem swojej opinii, wybierając odpowiedź „nie mam zdania” lub też uważają zaangażowanie rzymskich katolików za niewystarczające.

Każdego roku w dniach 18-25 stycznia chrześcijanie łączą się w modlitwie w ramach Tygodnia Powszechnej Modlitwy o Jedność Chrześcijan. Jest to najpowszechniej znana cykliczna inicjatywa ekumeniczna (jako formę działalności ekumenicznej spotkanej na terenie archidiecezji poznańskiej wymieniło ją 64%

¹⁴ Patrz: *Deklaracja Kościołów w Polsce na progu trzeciego tysiąclecia. Sakrament chrztu znakiem jedności* (2000).

ankietowanych, w dalszej kolejności znalazły się spotkania 9%, Ekumeniczne Święto Biblii 7%, wykłady, kazania sympozja 6%, modlitwa 6%, nie wymieniono żadnej takiej formy 8%). Dzięki poparciu władz kościelnych informacja o odbywających się nabożeństwach zostaje przekazana do wszystkich parafii. Na terenie archidiecezji poznańskiej jest ona koordynowana przez Poznańską Grupę Ekumeniczną. W trakcie Tygodnia chrześcijanie gromadzą się w kościołach różnych wyznań na wspólnych nabożeństwach Słowa, nieszporach, w ostatnich latach odchodzi się od celebracji Eucharystii, kiedy spotkanie ma miejsce w świątyni rzymskokatolickiej. Obok spotkań modlitewnych odbywają się także wykłady, wystawy i koncerty upowszechniające idee ekumeniczne. Wobec dużego zaangażowania ze strony władz kościelnych i wiernych świeckich ponad 20% duchownych niewłączających się w tę inicjatywę wydaje się znaczną liczbą.

Przeważająca część duchownych rzymskokatolickich odnosi się pozytywnie do propozycji udziału w spotkaniach z członkami innych Kościołów i Wspólnot chrześcijańskich. Największe zainteresowanie zostało wyrażone w odniesieniu do spotkań modlitewnych – ponad 90% jest skłonnych do uczestnictwa w takim rodzaju spotkań, z niewiele niższym (83%) zainteresowaniem w stosunku do wykładów i dyskusji oraz spotkań biblijnych (79%). Wobec 100% pozytywnej odpowiedzi ze strony respondentów ze Wspólnot nierzyskokatolickich, trudno wytłumaczyć, dlaczego do spotkań tego rodzaju prawie nie dochodzi.

Dla ankietowanych najważniejszym źródłem informacji o innych Kościołach i Wspólnotach kościelnych są dokumenty Kościoła (por. odpowiedzi na pytanie dotyczące znajomości tychże dokumentów), na drugim miejscu (ponad 50%) wymieniane były wykłady, co podkreśla znaczącą rolę Wydziału Teologicznego w kształtowaniu świadomości ekumenicznej duchowieństwa, na kolejnych pozycjach znalazły się internet, prasa i telewizja, z niewielkim udziałem książek. Inne źródła objęły: osobiste spotkania z przedstawicielami innych wyznań, podróże oraz pobyt w Taizé. Średnio respondenci korzystali z 2.6 źródeł informacji. Osoby poniżej 40. roku życia prawie dwukrotnie częściej opierały swoją wiedzę na internecie, telewizji i wykładach, rzadziej natomiast korzystały z prasy i dokumentów Kościoła.

Celem dialogu ekumenicznego jest dojście do pełnej jedności w Chrystusie wyrażanej we „wspólnocie stołu”. Możliwość wspólnego sprawowania Eucharystii z chrześcijanami innych wyznań w nadchodzących latach dostrzega 56% ankietowanych, z czego 72 % ogranicza tę możliwość tylko do niektórych Wspólnot – głównie Kościoła prawosławnego. Nie stwierdzono wpływu wieku ani wykształcenia na frekwencję odpowiedzi w tym pytaniu. Duchowni nierzyskokatolicy wyrażali w tej kwestii mniejszy optymizm: dwie osoby nie widzą w nadchodzących latach możliwości intercelebry eucharystycznej i interkomunii z żadną ze Wspólnot, natomiast jedna osoba dostrzega taką możliwość w odniesieniu do Kościoła ewangelicko-augsburskiego.

Duchowni rzymskokatoliccy miasta Poznania w niewielkim stopniu znają Wspólnoty istniejące na terenie archidiecezji poznańskiej. Respondenci wymienili średnio trzy Wspólnoty istniejące w archidiecezji, przy czym 10% ankietowanych nie wymieniło żadnej takiej Wspólnoty, kolejne 10% i 21% tylko odpowiednio jedną i dwie Wspólnoty. Pod względem wykształcenia studenci wymieniali istotnie mniej Kościołów i Wspólnot niż pozostałe grupy. Spośród 5 Wspólnot należących do Poznańskiej Grupy Ekumenicznej jedynie Autokefaliczny Kościół Prawosławny (72%) i Kościół Ewangelicko-Augsburski (60%) są znane więcej niż połowie duchownych. Wymieniane były także: Kościół Polsko-Katolicki (36%), Kościół Ewangelicko-Methodystyczny (35%), Kościół Zielonoświątkowy (29%), Kościół Chrześcijan-Baptystów (26%), Kościół Adwentystów Dnia Siódmego (22%), Kościół Ewangelicko-Reformowany (10%). Pojedyncze osoby wymieniły Kościół Ewangelicznych Chrześcijan, Kościół Anglikański, Kościół Greckokatolicki. Wśród odpowiedzi inne obok zbiorczej nazwy „protestanci z różnymi odłamami” czy zbitki „Kościół Augsbursko-Reformowany” znalazły się też takie jak: „Gmina Żydowska”, „Świadkowie Jehowy”, „Kościół Dnia Ósmego”, które mogą wskazywać na niedostrzeganie różnicy między Kościołami i Wspólnotami chrześcijańskimi a innymi religiami czy sektami. Problemu tego świadomi są duchowni są wspólnot nierzyskokatolickich określających swoją wspólnotę jako znaną niewielkiej/znaczej części duchownych rzymskokatolickich

Od 3 marca 2001 Papieskiej Radzie ds. Popierania Jedności Chrześcijan przewodniczy niemiecki kardynał Walter Kasper, powołany na to stanowisko przez Jana Pawła II i podtrzymany na nim przez Benedykta XVI¹⁵. Spośród ankietowanych 56% wskazało kardynała Kaspera jako przewodniczącego Papieskiej Rady ds. Popierania Jedności Chrześcijan.

Jednym z ważniejszych wydarzeń ekumenicznych ostatnich lat stało się podpisanie w 2001 roku w Strasburgu przez kardynała Miloslava Vlka (przewodniczący Rady Konferencji Biskupów Europejskich) i metropolitę Jeremiasza Caligiorgis (przewodniczący Konferencji Kościołów Europejskich) „Karty ekumenicznej” – dokumentu będącego wspólnym zobowiązaniem do dialogu i współpracy. Przedstawia ona podstawowe zadania ekumeniczne i wytycza szereg przewodnich wskazań i obowiązków¹⁶. Prawidłową odpowiedź na pytanie dotyczące tego dokumentu podało 9.6% ankietowanych, wielu wstrzymało się od odpowiedzi, zamieszczając z boku uwagę „nie wiem” W grupie, która udzieliła prawidłowej odpowiedzi, znalazło się sześciu kapłanów zakonnych, pięciu kapłanów diecezjalnych i dwóch diakonów seminarium zakonnego, dziesięć z tych

¹⁵ D.M. CHENEY, *Catholic Hierarchy – Walter Cardinal Kasper*, <http://www.catholic-hierarchy.org/bishop/bkasper.html>.

¹⁶ Por. *Karta ekumeniczna* (2001), http://www.opoka.org.pl/biblioteka/W/WE/kep/karta_ekumeniczna_22042001.html.

osób udzieliło także poprawnej odpowiedzi na pytanie dotyczące osoby przewodniczącego Papieskiej Rady ds. Popierania Jedności Chrześcijan. Prawie połowę z tych osób stanowiły osoby zamieszkujące poniżej pięciu lat na terenie archidiecezji poznańskiej.

Duchowni nierzymskokatolicki miasta Poznania biorący udział w ankiecie ocenili zaangażowanie duchownych rzymskokatolickich w działalność ekumeniczną jako średnie lub małe, dostrzegając pewien wzrost w ostatnich latach (jedna z osób nie zaobserwowała takiej zmiany). Wielu lub nieliczni duchowni zostali określani jako otwarci na dialog i współpracę, przy czym współpraca ta na poziomie parafii została wyrażona w szerokim zakresie od braku współpracy do dobrej współpracy. Dwóch duchownych spotkało się w pojedynczych przypadkach z przejawami niechęci/nietolerancji ze strony duchownych rzymskokatolickich. Możliwość poszerzania współpracy międzywyznaniowej dostrzeżono przede wszystkim w takich dziedzinach, jak: duszpasterstwo małżeństw mieszanych, biblistyka, działalność charytatywna i praca socjalna, walka o sprawiedliwe prawo.

4. Podsumowanie

„Wewnętrzny rozłam Kościoła jest jednym z najpilniejszych problemów naszych czasów i jeszcze niewystarczająco sobie go uświadomiliśmy”¹⁷ – powiedział kardynał Joseph Ratzinger, obecnie papież Benedykt XVI, w wywiadzie dla „Die Tagespost”. Jego poprzednik na Stolicy Piętarowej, Jan Paweł II, uważał „dzieło ekumeniczne jako imperatyw chrześcijańskiego sumienia oświeconego wiarą i kierowanego miłością”¹⁸.

Te dwie wypowiedzi wyraźnie wskazują kierunek, jaki po Soborze Watykańskim II obrał Kościół rzymskokatolicki – jest nim droga „ku jedności”. Wiele dokumentów Kościoła z ostatnich lat podkreśla konieczność coraz pełniejszego zaangażowania w ruch ekumeniczny. Za prowadzenie dialogu ekumenicznego i realizację jego owoców w życiu wspólnot lokalnych są odpowiedzialni przede wszystkim biskupi, a następnie duchowni¹⁹.

Wyniki wskazują na pozytywny stosunek większości duchownych do działalności ekumenicznej Kościoła, wyrażający się wolą współpracy i chęcią uczestnictwa w spotkaniach z członkami innych wspólnot chrześcijańskich. Postawa ta jednakże często nie łączy się ze znajomością istniejących na terenie archidie-

¹⁷ G. HORST, *O stanie wiary, kryzysie Kościoła, liturgii, ekumenizmie i planach na przyszłość - rozmowa z kard. Josephem Ratzingerem*, <http://www.ekumenizm.pl/article.php?story=2003102711535455>.

¹⁸ JAN PAWEŁ II, *Encyklika Ut unum sint*, nr 8.

¹⁹ *Dyrektorium ekumeniczne*, nr 55: „Ludzie oddający się pracy duszpasterskiej, zwłaszcza proboszczowie i inni wyświęceni szafarze, mają szczególną rolę do spełnienia w tej dziedzinie”

cezji wspólnot chrześcijańskich. Jednak otwartość ekumeniczna w niewielkim stopniu poparta jest wiedzą o aktualnych wydarzeniach ekumenicznych oraz znajomością dokumentów Kościoła, dotyczących tego zakresu, mimo iż „ekumeniczne otwarcie się stanowi konstytutywny wymiar formacji przyszłych księży i diakonów”²⁰. Problem ten wydaje się nie dotyczyć wyłącznie miasta Poznania, lecz znacznej części polskiego duchowieństwa, chociaż zdajemy sobie sprawę, że jego udokumentowanie wymagałoby znacznie szerszych badań. Znaczna rola w kształtowaniu świadomości ekumenicznej przypada wydziałom teologicznym i seminariom duchownym. *Dyrektorium ekumeniczne* zobowiązuje konferencje biskupów do zadbania o to, „by programy studiów uwzględniały ekumeniczny wymiar każdego przedmiotu oraz przewidywały specyficzne studium ekumenizmu”²¹ również w wymiarze praktycznym, a także do przykładania „wielkiej wagi” do tematyki ekumenicznej w formacji permanentnej duchowieństwa. Może warto by też wziąć pod uwagę sugestie duchownych nierzymskokatolickich, wskazujących możliwości wielostronnego poszerzenia praktycznej współpracy oraz wykazujących gotowość działania w tym kierunku?

Z pewnością sprawa ekumenii jest wyzwaniem dla wszystkich uczniów Chrystusa, którzy powinni odczytywać na kartach Pisma św. i w znakach czasu przynaglenie do wejścia na ewangeliczną drogę chrześcijaństwa pojednanego w swojej różnorodności i wielości darów Ducha Świętego.

Ecumenical Awareness of Roman Catholic Priests from Poznań

Summary

Since the Second Vatican Ecumenical Council the Roman Catholic Church has been following the path of ecumenical venture. Many misunderstandings and prejudices have already been resolved. However, the question of accommodation of these agreements to the faith and life of the Church appears. The objective of this paper was to describe reception of ecumenical process by Roman Catholic priests from Poznań. 136 Roman Catholic and 3 priests from other Christian Communities responded to the survey. The results suggest positive attitude of the priests to the ecumenical involvement of the Church. However, the priests appeared not to be familiar with the ecumenical documents and Christian Communities which exist in Poznań. Moreover, the positive attitude to ecumenism was also not supported by the practical commitment.

²⁰ *Tamże*, nr 76.

²¹ *Tamże*, nr 72.